

SMÅFÖRETAGS BAROMETERN

Dalarnas län

Juni 2019

Ett samarbete mellan:

företagarna

Sparbankernas
Riksförbund

Swedbank

Innehåll

Om Småföretagsbarometern	2
<i>Nettotal och konjunkturindikatorn</i>	2
Sammanfattning av konjunkturläget i Dalarnas län	3
Konjunkturutvecklingen i Sverige och näringslivet i Dalarnas län	4
<i>Näringslivet i Dalarnas län</i>	4
Småföretagsbarometern – Dalarnas län	6
<i>Konjunkturindikatorn</i>	6
<i>Sysselsättning</i>	8
<i>Orderingång</i>	9
<i>Tackat nej till order</i>	10
<i>Omsättning</i>	10
<i>Lönsamhetsutvecklingen</i>	12
<i>Företagens prisförväntningar</i>	12
Expansionsutsikter och hinder för expansion	13
Slutsatser	17

Om Småföretagsbarometern

Småföretagsbarometern är i första hand en konjunkturenkät som redovisar hur Sveriges småföretag uppfattar det ekonomiska läget och deras förväntningar om utvecklingen de kommande 12 månaderna. Underlaget utgörs av intervjuer med företagare som har minst en och högst 49 anställda. Det är alltså företagarnas personliga uppfattning om konjunkturläget som kommer till uttryck i den redovisade indikatorn för konjunkturen.

Småföretagsbarometern är Sveriges största konjunkturundersökning inriktad speciellt på småföretagskonjunkturen och har genomförts sedan 1985. Undersökningen omfattar 4 000 företagare inom det privata näringslivet med 1-49 anställda. Urvalet motsvarar totalt över 473 000 privata företag fördelade över hela landet. Storleken på urvalet och antalet respondenter gör att svaren kan delas upp så att vi kan mäta skillnader i konjunkturuppfattning hos Sveriges småföretag i samtliga län.

Småföretagsbarometern produceras i samverkan mellan Företagarna, Sparbankernas Riksförbund och Swedbank. Vid genomförandet av intervjuerna har Novus medverkat. Det är vår förhoppning att Småföretagsbarometern på ett positivt sätt ska bidra till att öka kunskapen om och förståelsen för de små och växande företagens betydelse för den svenska ekonomin.

företagarna

Sparbankernas
Riksförbund

Swedbank

Nettotal och konjunkturindikatorn

För att underlätta snabba svar ställs frågorna så att de kan besvaras utan hjälp av bokföring och statistik.

- a) Ja/nej
- b) Större, oförändrad eller mindre

Småföretagsbarometerns konjunkturindikator arbetar med **nettotal** där svaren räknas om till procentandelar. Skillnaden mellan procentandelen positiva svar och procentandelen negativa svar benämns nettotal. Ett värde mindre än 0 betyder kontraktion, medan ett värde över 0 betyder expansion. Nettotalet visar alltså hur snabbt tillväxten förändras, snarare än en absolut nivå

Sedan adderas nettotalen för *sysselsättning, orderingång och omsättning*. Summan av dessa nettotal bildar småföretagens **konjunkturindikator**.

Sammanfattning av konjunkturläget i Dalarnas län

- **Småföretagskonjunkturen** i Dalarnas län är fortsatt stark även om den mattats av under året som gått. Trots lägre konjunkturindikatorn än i fjol placerar sig länet över riksgenomsnittet med god marginal. Utfallet av konjunkturindikatorn är lägre än vad företagen förväntade sig i fjolårets rapport. Konjunkturindikatorn förväntas öka bland Dalarnas småföretagare under de kommande tolv månaderna.
- **Sysselsättningstillväxten** i Dalarnas län har avmattats under året som gått och är nu på liknande nivå som innan den kraftiga återhämtningen mellan 2017 och 2018. Tillväxten ligger strax under riksgenomsnittet och är alltså positiv. Prognosen är mycket ljus bland länets företag som tror att sysselsättningstillväxten ska öka kraftigt de kommande tolv månaderna.
- **Orderingången** för länets småföretag har haft en avmattad tillväxttakt men ligger fortsatt på en hög nivå. Tillväxttakten i Dalarnas län är högre än riksgenomsnittet och förväntningarna på de kommande tolv månaderna är fortsatt goda med en ökad tillväxttakt.
- **Omsättningstillväxten** i Dalarnas län har ökat de senaste tolv månaderna och tillväxttakten är högre än riksgenomsnittet. Fler än hälften av företagen i länet har haft en ökad omsättning. Förväntningarna på de kommande tolv månaderna är att tillväxttakten ska öka.
- **Tillväxten av lönsamheten** har likt i fjol fortsatt öka efter 2017 års avmattning. I årets mätning är lönsamhetstillväxten betydligt högre än riksgenomsnittet. Endast fyra län har haft en högre tillväxttakt i lönsamheten. Prognosen för de kommande tolv månaderna är att tillväxttakten ska öka.
- 68 procent av företagen i länet anser att de har **goda utsikter att expandera** på sikt, vilket är oförändrat jämfört med fjolårets rapport.
- Det främsta **tillväxthindret** hos småföretagen i Dalarnas län är bristen på lämplig arbetskraft. Det uppger 32 procent av länets småföretag medan tolv procent upplever tuff konkurrens som främsta tillväxthindret.

Konjunkturutvecklingen i Sverige och näringslivet i Dalarnas län

Konjunkturen hos Sveriges småföretag med 1–49 anställda har försvagats under det senaste året. Den samlade konjunkturindikatorn i Småföretagsbarometern 2019 sjönk till 61 jämfört med 69 förra året och är därmed långt under det historiska snittet på 76. Det är dessutom en påtagligt svagare konjunktur än vad företagarna förväntade sig förra året. Företagens högt ställda förväntningar har alltså inte införlivats under året, vilket också förklarar varför företagen nu ytterligare reviderat ned förväntningarna inför de kommande tolv månaderna. Det är framför allt sysselsättningen som ökat långsammare än förväntat. Även orderingång och omsättning har utvecklats svagare. En trolig förklaring till att tillväxttakten avtagit under året är, liksom tidigare år, att många småföretag redan har nått sina kapacitetstak. Svårigheter att hitta personal med rätt kompetens och höga kostnader för att ha anställda är exempel på utmaningar som gör det svårt för företag att expandera och att på kort tid anpassa och förändra produktionstakten.

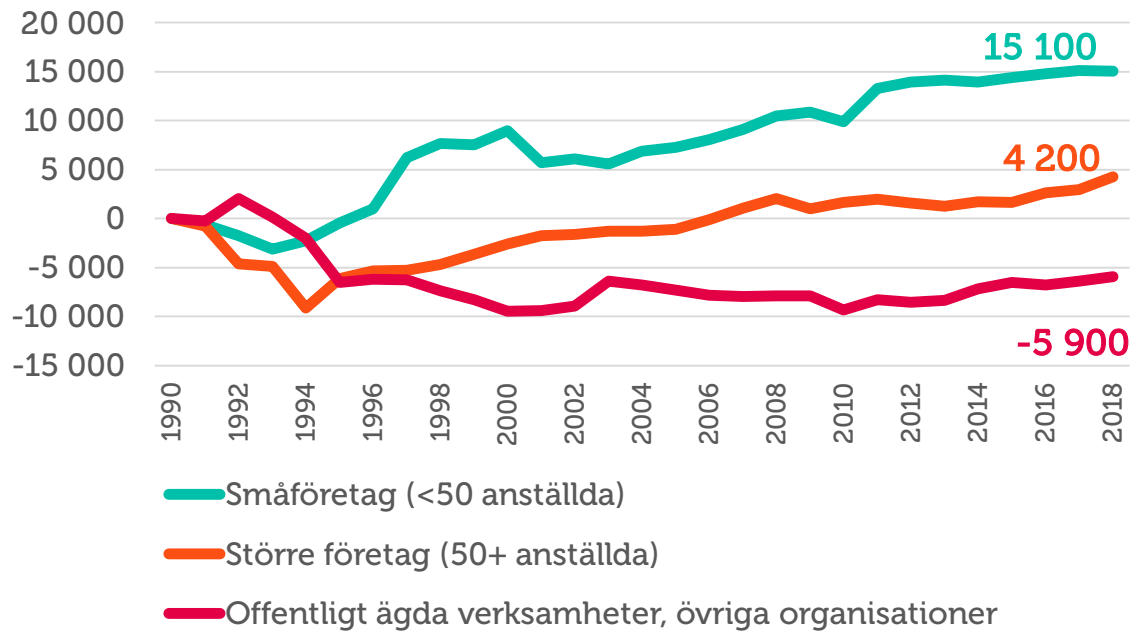
Det är andra året i rad som konjunkturindikatorn minskar och den är nu på lägsta nivån sedan 2013, det vill säga efterdyningarna av eurokrisen. Småföretagen upplever trots det en relativt god tillväxt även om konjunkturtoppen har passerats.

Näringslivet i Dalarnas län

Näringslivet i Dalarnas län består av företag verksamma inom olika branscher. Länet präglas av en relativt stark företagarkultur. Siljanområdet är ett stort turistmål och besöksnäringen med relaterade gröna näringar växer både sett till sysselsättning och antal företag. Tillverkningsindustrin liksom handel och service med byggsektorn är också viktiga sektorer för det lokala näringslivet. Debatten handlar ofta om att öka nyföretagandet i Sverige, det är viktigt, men lika viktigt är att lyfta frågan om ägarväxling i befintliga företag. Vi behöver hitta former för att smidigt föra över arbetskraft, kapital och ägarkompetens mellan olika sektorer, olika företag och generationer.

Den lokala näringslivspolitik, genom bland annat Länsstyrelsen, arbetar för att skapa en ekonomiskt hållbar utveckling och öka sysselsättningen samt uppmuntrar näringslivet att arbeta med frågor som rör jämställdhet, miljö och integration. Detta förutsätter ett brett samarbete mellan näringsliv, kommuner och andra organisationer. Dialogen med och inom näringslivet är avgörande för att stärka näringslivets framtida förutsättningar.

Figur 1 visar tydligt att det är de mindre, växande företagen som står för sysselsättningstillväxten i Dalarnas län. Även om antalet sysselsatta också har vuxit marginellt i den offentliga sektorn.

Figur 1 Tillväxt av jobb i Dalarna län sedan 1990 (källa: SCB)¹

¹ Arbetsställen utan anställda räknas som 1 jobb. Sektorn jordbruk, skogsbruk & fiske, samt juridiska former så som bostadsrättsföreningar, kommuner och dödsbon exkluderas

Småföretagsbarometern – Dalarnas län

Konjunkturindikatorn

Konjunkturen beskriver den makroekonomiska utvecklingen, alltså det allmänna ekonomiska läget i en ekonomi. Framförallt omfattar begreppet arbetslöshet, inflation och tillväxt. När man talar om konjunktur brukar man tala om hög- eller lågkonjunktur beroende på konjunkturcykeln. En konjunkturcykel är vanligtvis mellan tre till åtta år.

Högkonjunktur är när näringslivet har fullt upp med att producera och leverera varor eller tjänster. Det betyder att arbetslösheten är låg och att investeringarna ökar.

Lågkonjunktur är när efterfrågan på varor och tjänster är mindre än det som produceras. När företagen upplever minskad efterfråga på varor eller tjänster, kan de tvingas dra ner på personal och avstå nyinvesteringar. Det betyder att arbetslösheten ökar och investeringar minskar.

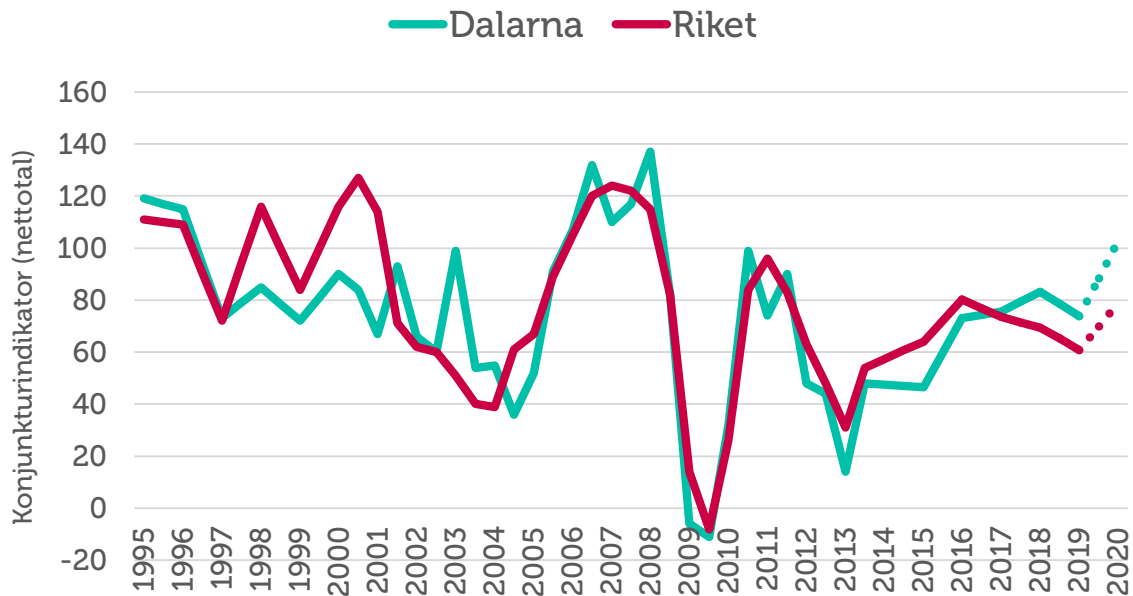
Utvecklingen inom sysselsättning, orderingång och omsättning för småföretagen i Dalarnas län kommer redovisas för att få en bild över konjunkturläget i länet. Genom att addera nettotalen för dessa tre faktorer får vi konjunkturindikatorn för småföretagen i Dalarna.

Länets småföretagare har upplevt en tämligen kraftig återhämnning i konjunkturen efter två perioder av väldigt svag konjunktur, först under 2008- 2009 och sedan en andra gång under 2012-2013. Från att år 2008 ha nått ett nettotal på 137, bottnade index 2009 med ett värde på -9 respektive 14 år 2013. Det är tydligt att botten är passerad och återhämtningen har fortsatt under det gångna året.

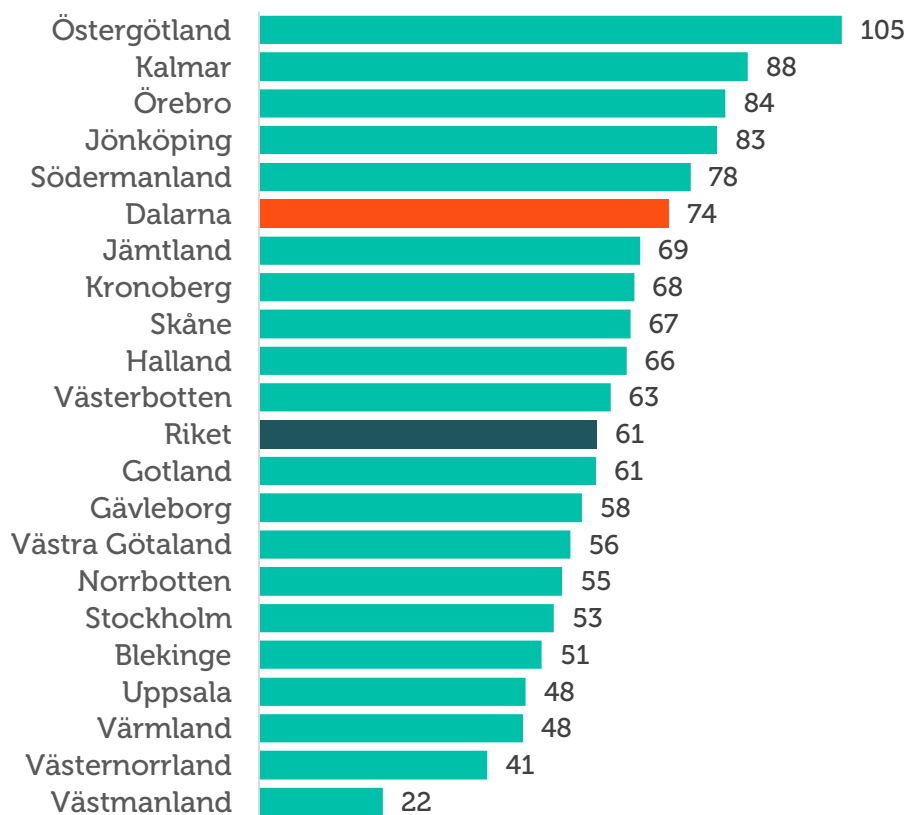
I Dalarnas län har den sammanvägda konjunkturindikatorn minskat från ett nettotal på 83 förra året till ett nettotal på 74 i årets mätning, vilket fortsatt placerar länet över riksgenomsnittet på 61 med god marginal. Tillväxttakten i länet har mattats av, men konjunkturen är alltjämt på en god nivå. Dalarnas län har kontinuerligt haft en god utveckling sedan år 2013 men i fjolårets rapport reviderade företagen sina förväntningar på framtiden. Vi kan se att utfallet i årets mätning jämfört med fjolårets försiktiga förväntningar på konjunkturutvecklingen har infriats, om än med en lägre tillväxttakt än förväntat. Företagen trodde då på ett sammanlagt nettotal om 87 för denna rapport.

Trots den avmattning i konjunkturen som länet sett under året som gått tror företagen i länet på en kraftig återhämtning de kommande tolv månaderna. Prognosen är att nettotalet för 2020 ligger på 103, se figur 2. Företagen har därmed höjt förväntningarna jämfört med i fjol.

Figur 2 Sammanlagd konjunkturindikator; sysselsättning, ordergång och omsättning (netttotal) i Dalarnas län och riket 1995-2019

Figur 3 Länsfördelning runt riksgenomsnittet av sammanlagd konjunkturindikator (netttotal) 2019

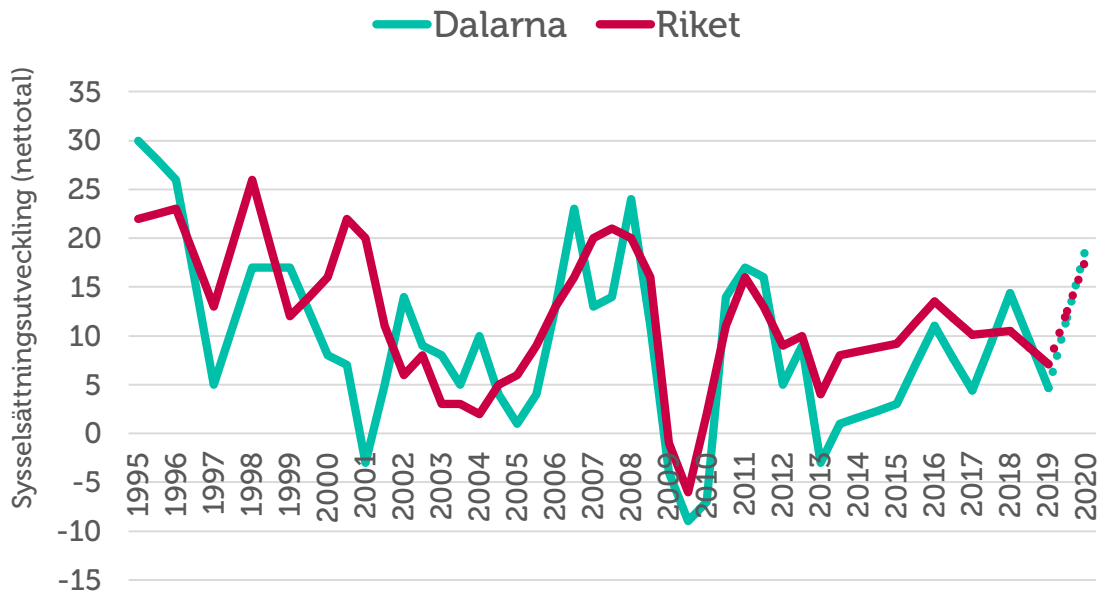
Sysselsättning

Sysselsättning mäter hur många som har jobb. Att vara i arbete kan vara som anställd, egen företagare eller att på annat sätt arbeta heltid eller deltid. Ett netttotal över noll betyder att andelen företag som ökat sysselsättningen är större än andelen företag som minskat sysselsättningen. Det innebär alltså att sysselsättningen totalt sett ökar i landets småföretag.

Sysselsättningstillväxten i Dalarna har mattats av under året som gått och är nu på liknande nivå som innan den kraftiga återhämtningen mellan 2017 och 2018. Nettotalet har minskat från 14 till 5, och ligger därmed under riksgenomsnittet på 7. Från att i fjol ha legat i toppen på listan över sysselsättningstillväxt i landet hittar vi nu Dalarnas län i den undre halvan av listan, endast ett fåtal län har ett lägre netttotal för sysselsättning. Utfallet för sysselsättningstillväxten i länet blev därmed betydligt lägre än vad företagen förväntat sig.

Av samtliga företag i länet uppger 17 procent att de anställt det senaste året medan tolv procent uppger att de minskat personalstyrkan. Motsvarande andel i fjol var 23 respektive nio procent. Förväntningarna framöver är mycket positiva och sysselsättningstillväxten förväntas överstiga riksgenomsnittet de kommande tolv månaderna. Det är därför viktigt för företagen i länet att det finns tillgång till lämplig arbetskraft för att möta rekryteringsbehovet.

Figur 4 Sysselsättningsutvecklingen (netttotal) i Dalarnas län och riket 1995-2019

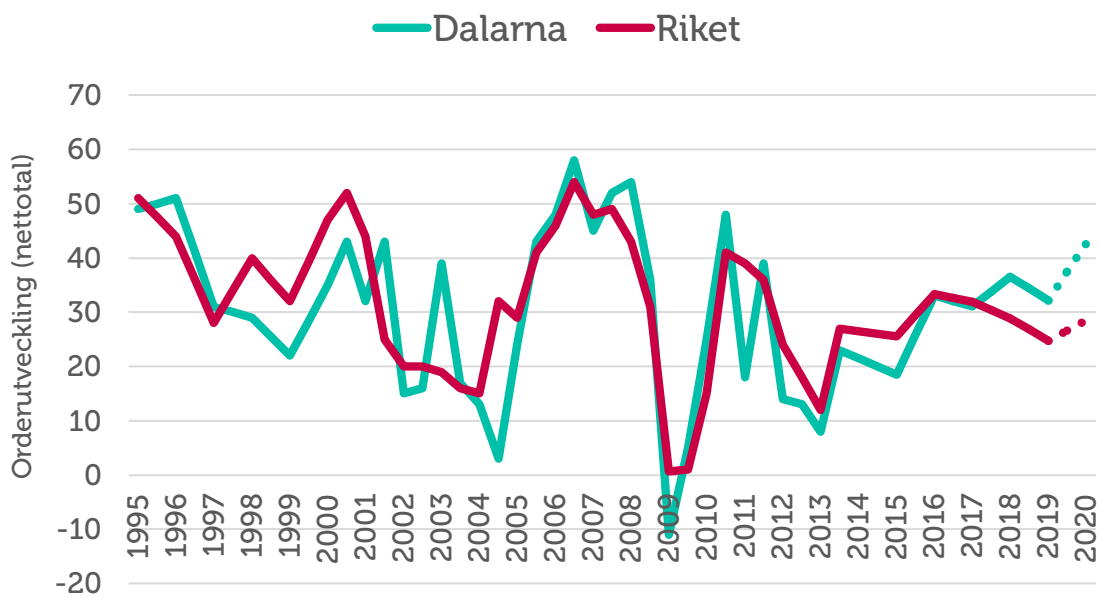

Orderingång

Med **orderingång** menas vanligtvis de beställningar som erhållits under en viss period. Eftersom själva antalet beställningar inte är särskilt informativt mäts orderingång som hur det totala värdet avseende orderingången, eller antal uppdrag, förändrats under tidsperioden.

Orderingången för länets småföretag är fortsatt god men i årets mätning har tillväxttakten mattats av jämfört med fjolårets rapport. Det sammanlagda nettotalet, som i fjol var 37, är i årets barometer 32. Tillväxttakten för orderingången i Dalarnas län ligger dock fortsatt över riksgenomsnittets nettotal 25, se figur 5. Sammantaget uppger 43 procent av företagen i länet att orderingången ökat, medan 11 procent sett en minskning. Prognosen för de kommande tolv månaderna är att orderutvecklingen ska öka till ett sammanlagt nettotal på 43, hälften av företagen i länet förväntar sig att orderingången ska öka.

Figur 5 Orderutveckling (netttotal) i Dalarnas län och riket 1995-2019

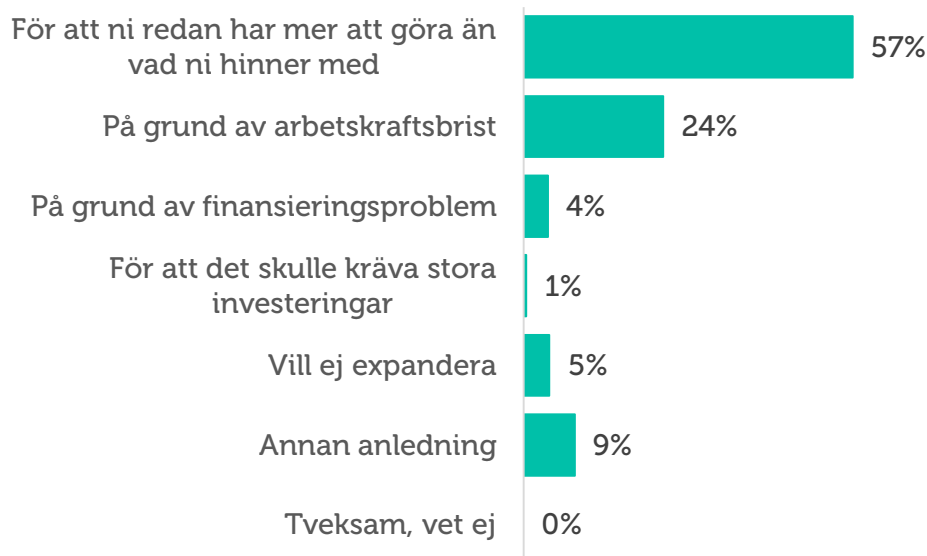

Tackat nej till order

Utvecklingen i orderingången har visserligen minskat under året men är fortsatt på en hög nivå och konjunkturläget i Dalarnas län är gott. När tiden inte räcker till, om finansiering till nödvändiga investeringar eller personal saknas, kan många företag behöva tacka nej till order.

Hela 41 procent av företagen i länet har tvingats tacka nej till order under det senaste året, vilket är i linje med riksgenomsnittet. Den främsta anledningen är att företagen redan har mer att göra än de hinner med. 57 procent av de företag som tackat nej till order uppger detta vilket är en ökning med fem procentenheter jämfört med fjolårets rapport. Arbetskraftsbrist anges av 25 procent som ett skäl till att företaget har tackat nej till order. Även detta är en ökning sedan förra mätningen då 14 procent uppgav arbetskraftsbrist som främsta orsak till att de avstått uppdrag. Alternativet ”annan anledning” kan exempelvis handla om att lönsamheten inte är tillräcklig i uppdraget eller att det är brist på råvara eller material hos företaget för att möta uppdraget.

Figur 6 Huvudorsaken till att företag tackat nej till order under de senaste 12 månaderna

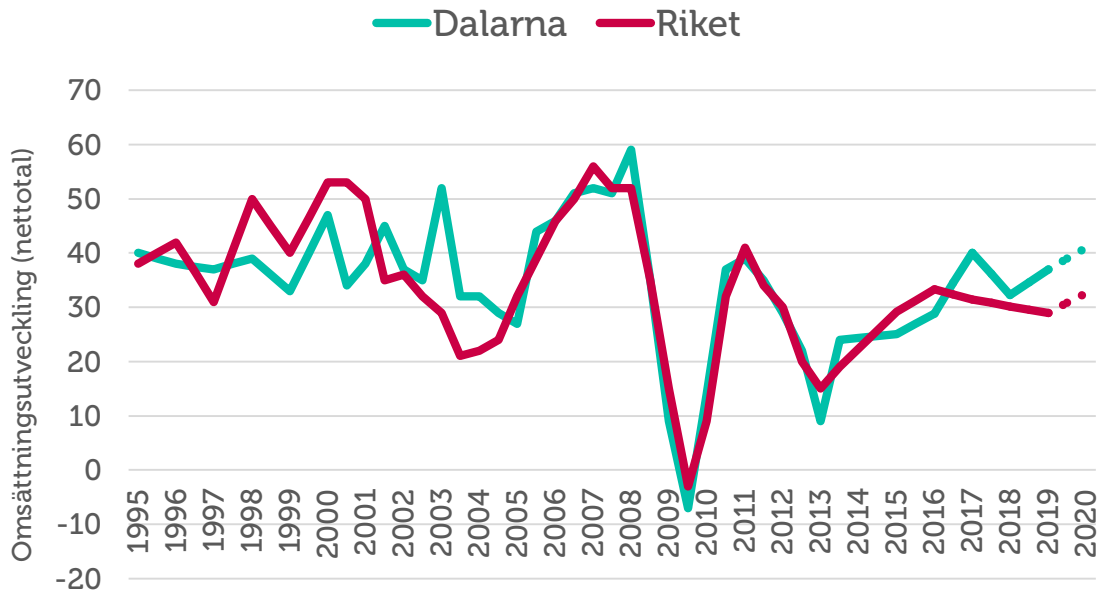
Omsättning

Ett företags **omsättning** är likvärdigt med dess sammanlagda intäkter från sålda varor och utförda tjänster under en viss period. Förändringar i omsättningen jämfört med föregående period används ofta för att indikera företagets tillväxt.

Omsättningstillväxten i Dalarnas län har ökat de senaste tolv månaderna från ett netttotal på 32 till ett netttotal på 37, vilket fortsatt placerar länet över riksgenomsnittet på 29. Den uppåtgående utveckling från år 2013 som bröts i fjolårets mätning har således vänt upp igen, se figur 7. Utfallet blev exakt på den nivå som företagen förväntade sig i fjolårets rapport. Fler än hälften av företagen i

länet har sett en ökad omsättning samtidigt som endast 16 procent sett en minskning. Förväntningarna inför de kommande tolv månaderna är att omsättningstillväxten ska öka till ett nettotal på 41. Detta ligger över riksgenomsnittet för landets småföretagare.

Figur 7 Omsättningsutveckling (netttotal) i Dalarnas län och riket 1995-2019

Ewa Helgesson ***Vd Acros Hydraulik AB***

Vi upplever definitivt ett fortsatt starkt läge. Vi har aldrig tidigare haft en så stark orderingång och så stor orderstock, vi har i princip fyllt hela detta året. Däremot har vi oerhört svårt att hinna med och vår kapacitet räcker för närvarande inte till. Detta gör såklart att vi ser med oro på att kompetensbristen fortfarande är betydande i länet. Men vi ser ljusst på framtiden! Även om det är jobbigt att växa så är det angenäma problem och vi känner att det finns god stöttning på många sätt. Kontakten med Swedbank, Almi och Företagarna med flera bidrar till ett gott företagsklimat i Dalarna.

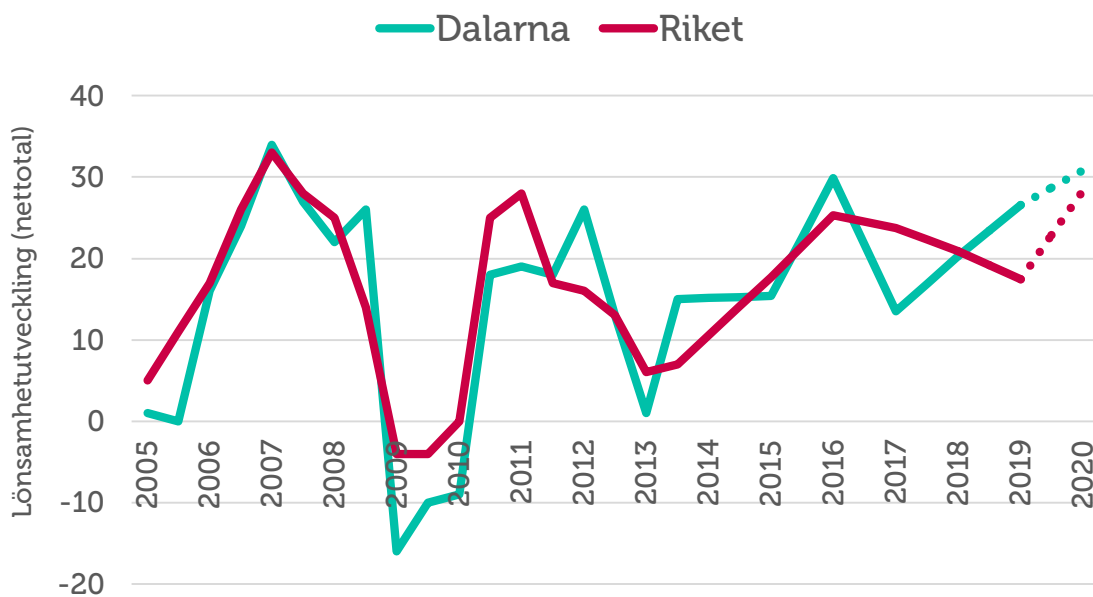
Lönsamhetsutvecklingen

Företagens möjligheter att växa genom investeringar och nyanställningar hänger delvis ihop med lönsamhetsutvecklingen. Precis som i fjol fortsätter lönsamheten att öka efter 2017 års avmattning. I årets mätning är nettotalet 27 i länet, vilket är betydligt högre än riksgenomsnittets 17. Endast fyra län har haft en högre tillväxttakt i lönsamheten under året som gått.

På ett års sikt förväntas det sammanlagda nettotalet för lönsamheten bland småföretagarna i Dalarnas län öka till 31. Nettotalet för den förväntade lönsamheten ligger därmed över rikets genomsnittliga förväntningar med nettotalet 28. Omkring 40 procent av företagen i Dalarna tror på en ökad lönsamhet under det kommande året.

Företagen ser positivt på utvecklingen framöver, vilket avspeglar den fortsatt goda konjunkturen i länet. Rörelserna i lönsamheten visar framför allt hur småföretagen påverkas av den internationella konjunkturen men också av svängningar i den inhemska ekonomin.

Figur 8 Lönsamhetsutveckling (nettotalet) i Dalarnas län och riket 2005-2019

Företagens prisförväntningar

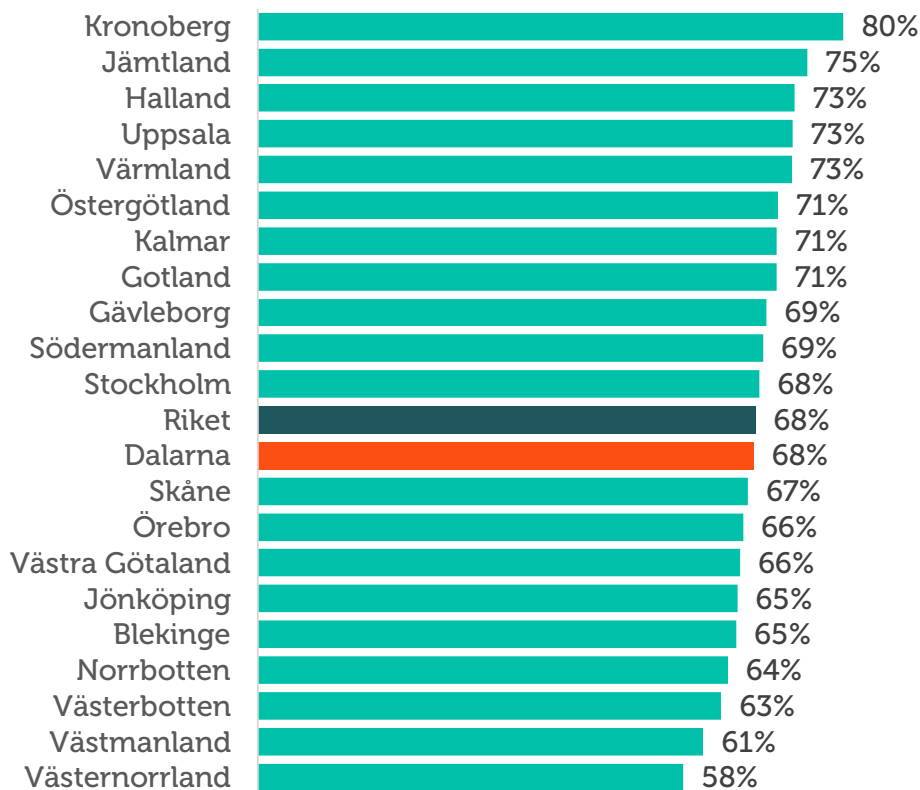
Företagens planer på eventuella prisförändringar skiljer sig något från fjolårets rapport. I länet förväntar sig 47 procent av företagen att deras försäljningspriser kommer att öka under det kommande året, jämfört med fjolårets 40 procent. Endast tre procent av företagen tror att deras försäljningspriser kommer att minska.

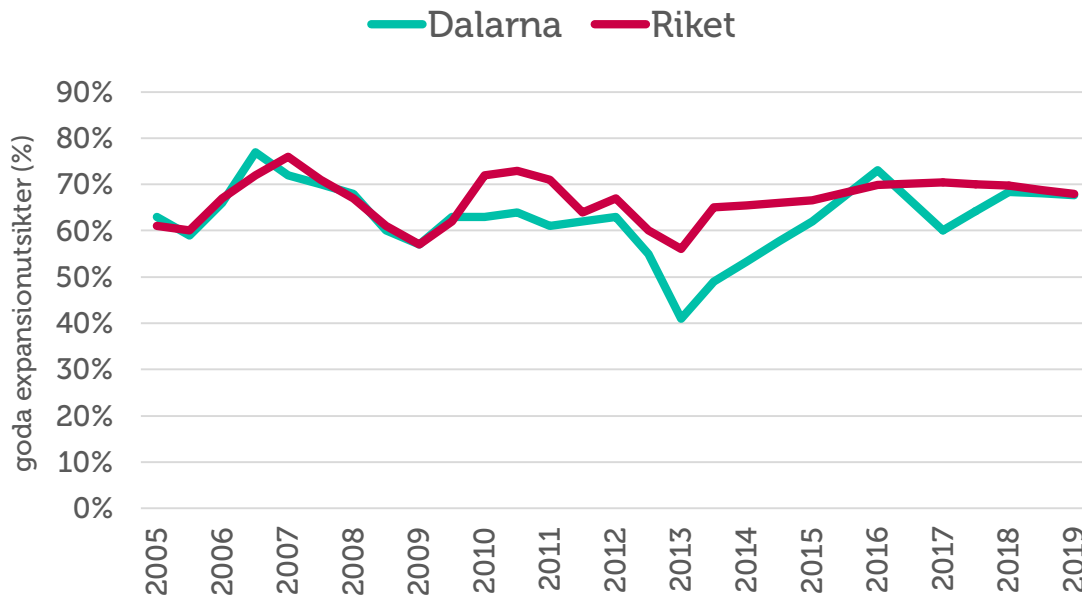
Företagens förväntningar gällande prisutvecklingen ligger något högre än genomsnittet för riket, där 40 procent av landets företagare räknar med att kunna höja försäljningspriserna.

Expansionsutsikter och hinder för expansion

Expansionsutsikterna för företagen i Dalarnas län ligger på samma nivå som riksgenomsnittet med 68 procent av företagen som ser goda möjligheter för expansion. Detta är samma nivå som i fjolårets mätning. Nära åtta av tio företag i länet vill växa.

Figur 9 Företagens expansionsutsikter (andel som ser goda expansionsmöjligheter) per län och i riket 2019

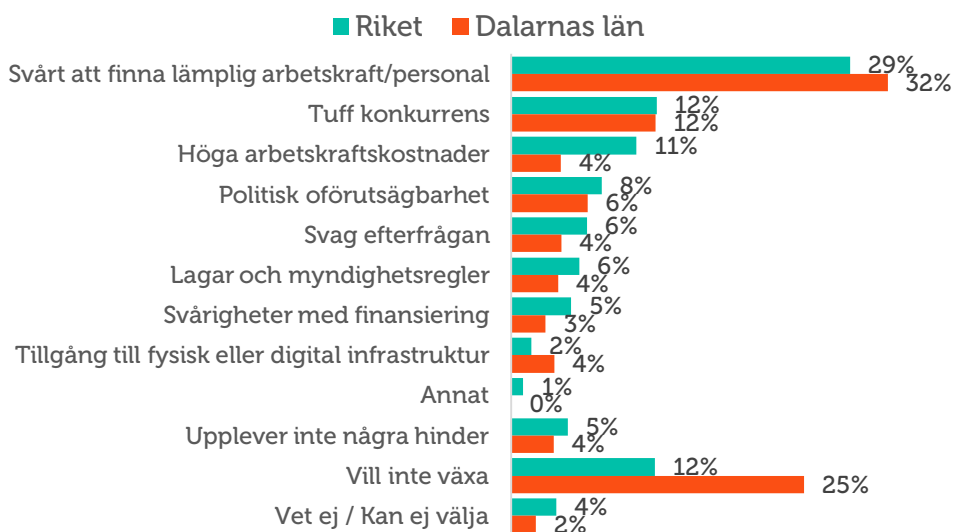
Figur 10 Expansionsutsikter (andel som ser goda expansionsmöjligheter) i Dalarnas län och riket 2005-2019

Brist på lämplig arbetskraft är fortsatt det enskilt största tillväxthindret som småföretagen i länet upplever. Omkring var tredje företag, 32 procent, uppger detta som största hinder, en marginell ökning jämfört med fjolårets mätning. Riksgenomsnittet är 29 procent. Det finns flera orsaker till rekryteringssvårigheterna men den största utmaningen är matchningen. Företagen hittar inte personer med rätt utbildning och erfarenhet.

I Dalarnas län anger 25 procent av företagen att de inte vill växa, vilket placerar länet i toppen för denna kategori jämfört med övriga län i Sverige. Att Dalarnas län sticker ut i mängden kan bero på att andelen företag i avvecklingsfas är högre än i andra län eller effekter av befolkningsutvecklingen i länet. Om, exempelvis, många företagare börjar närma sig pensionsålder kan det vara naturligt att inte vilja expandera sin verksamhet.

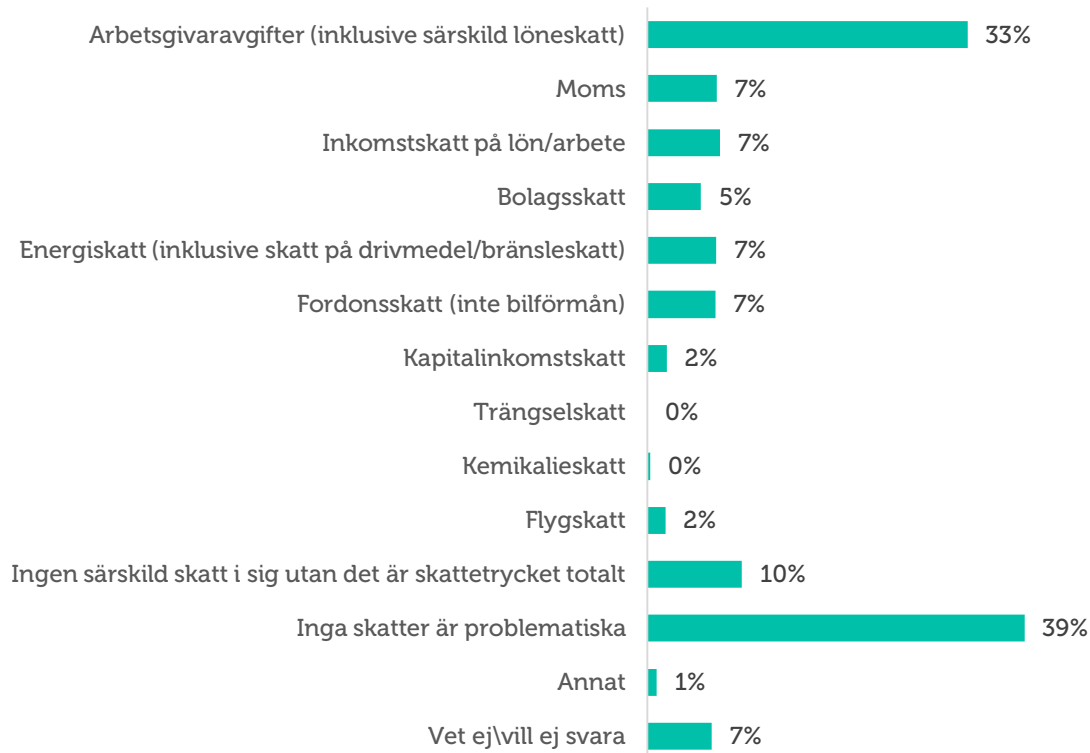
Tuff konkurrens hamnar på andra plats med tolv procent av företagen som upplever detta som främsta tillväxthinder.

Figur 11 Tillväxthinder enligt företagen i Dalarnas län och i riket 2019 (procent)

Tittar vi specifikt på skatteområdet (Figur 12) ser vi att det framförallt är arbetsgivaravgifterna som upplevs som ett hinder för att utveckla företaget. Till detta kommer också moms samt inkomstskatt på lön/arbete. Energiskatt och fordonsskatt upplevs i något högre utsträckning som tillväxthinder jämfört med riksgenomsnittet. Detta beror sannolikt på att Dalarnas län har mycket landsbygd som i högre grad än många andra påverkas av exempelvis drivmedelspriser. Omkring 40 procent av företagen anser inte att skatter utgör ett hinder för utvecklingen av företaget.

Figur 12 Om det finns skatter som du upplever utgör hinder för er att driva ert företag på önskat sätt, vilka skatter anser ni det i så fall vara?

Eva Cooper ***Regionchef Företagarna Dalarna***

Företag och företagare är beroende av duktiga medarbetare för att deras företag ska kunna växa. Kompetensbristen är företagets största tillväxthinder och problemet har under de senaste åren fortsatt att tillta. Bristen på arbetskraft med rätt erfarenhet och kompetens är så allvarlig att det påverkar konjunkturen i negativ riktning.

Kompetensbristen innebär helt enkelt att företagen slutar växa. I Dalarna uppger 32 procent av företagen att svårigheten att hitta rätt arbetskraft är ett tillväxthinder – fler än i riket i snitt. Alla aktörer måste nu samla kraft för att matchningen på arbetsmarknaden ska fungera bättre. Företagen i Dalarna vill anställa, låt oss jobba för att de lyckas!

Slutsatser

Konjunkturen hos Sveriges småföretag med 1–49 anställda har försvagats under det senaste året. Den samlade konjunkturindikatorn i Småföretagsbarometern 2019 sjönk till 61 jämfört med 69 förra året och är därmed långt under det historiska snittet på 76. Det är dessutom en påtagligt svagare konjunktur än vad företagarna förväntade sig förra året. De främsta orsakerna till nedgången jämfört med föregående undersökning är en svagare ökning i företagets orderingång följt av sysselsättning och omsättning. Småföretagen upplever alltså fortsatt en relativt god tillväxt även om konjunkturtoppen har passerats.

I Dalarnas län har den sammanvägda konjunkturindikatorn minskat från ett netttotal på 83 förra året till ett netttotal på 74 i årets mätning, vilket fortsatt placerar länet över riksgenomsnittet på 61 med god marginal. Tillväxttakten i länet har mattats av, men konjunkturen är alltjämt på en god nivå. Dalarnas län har kontinuerligt haft en god utveckling sedan år 2013 men i fjolårets rapport reviderade företagen sina förväntningar på framtiden. Vi kan se att utfallet i årets mätning jämfört med fjolårets försiktiga förväntningar på konjunkturutvecklingen har infriats, om än med en lägre tillväxttakt än förväntat.

De främsta hindren för företagets tillväxt är svårigheterna med att hitta lämplig kompetens och tuff konkurrens. Många företag upplever att det är svårt att hinna med och i Dalarna har fyra av tio företag tackat nej till order under det senaste året. De främsta skälen till varför företagen tackat nej till order är återigen kapacitetsbrist och svårigheterna med att hitta arbetskraft med rätt kompetens.

Oavsett konjunkturläge är förutsägbara villkor som underlättar och stödjer företagande avgörande för Sveriges långsiktiga konkurrenskraft. Småföretagsbarometern 2019 visar att reformer skulle ha stor betydelse, framförallt inom tre områden.

Säkra småföretagens tillgång till kompetens

Småföretagens svårigheter att hitta arbetskraft med rätt kompetens är utbredd och hämmar deras expansionsmöjligheter. Kvaliteten i det svenska utbildningssystemet behöver säkras och bli mer anpassat efter arbetsmarknadens efterfrågan. Detta i kombination med förenklade anställningsregler kan förbättra matchningen mellan arbetssökande och lediga platser.

Sänk kostnaden att anställa och underlätta rekrytering

Många företag upplever att kostnaderna att anställa är för höga. Fler vägar in i arbetslivet behövs för de grupper som idag står utanför arbetsmarknaden. Förenkla regelverket vid nyanställningar och en översyn av lagen om anställningsskydd (LAS).

Öka incitamenten att starta företag

Många svenskar funderar på att starta företag men det är betydligt färre som tar steget fullt ut. En bidragande faktor är att socialförsäkringssystemet är mer anpassat för anställda än för företagare. En översyn av socialförsäkringssystemet behövs för att öka incitamentet att starta företag. Fler skulle sannolikt våga förverkliga sina affärsidéer om balansen mellan risk och avkastning förbättrades.